

визначення їх сутності та критерієм допустимості можливих обмежень таких прав. В Конституції нашої держави затверджується унікальне значення людської гідності, за якою, зокрема, людина, її життя і здоров'я, честь і гідність визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю; усі люди є вільні і рівні у своїй гідності та правах (стаття 21); кожен зобов'язаний неухильно додержуватися Конституції України та законів України, не посягати на права і свободи, честь і гідність інших людей (частина перша статті 68).

Отже, виходячи з того, що основні напрямки діяльності держави є її функціями, то з урахуванням положень Конституції України, можна зробити висновок, що такий напрямок діяльності сучасної України, як утвердження, захист та забезпечення прав і свобод людини, є її основоположною функцією. Цим визначається відповідна ієрархія, пріоритетність у напрямках діяльності держави. Загалом стаття 3 Основного Закону відображає й конкретизує одну із визначальних сутнісних характеристик «соціальності» України, котру було задекларовано в статті 1 її Конституції.

Література

1. Конституція України (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
2. Соціальна держава: обґрунтування концепції С. Погребняк. URL: http://irbisnbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&image_file_name=PDF/varny_2011_2_2.pdf
3. Кісс С. В. Розвиток соціальної держави в Україні: теоретичні та історико-правові аспекти URL:: https://uu.edu.ua/upload/Nauka/Specializovani_vcheni_radi/Kiss/Kiss_dis.pdf
4. Рішення Конституційного Суду України, справа N 1-4/2018(2792/15) м. Київ, 22 травня 2018 року N 5-п/2018. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KS18077.html

Валерія Сергіївна Хацько – студентка III курсу Сумської філії Харківського національного університету внутрішніх справ
Науковий керівник: **Світлана Андріївна Лубенець** – старший викладач кафедри юридичних дисциплін Сумської філії Харківського національного університету внутрішніх справ

ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В АСПЕКТАХ АНАЛІЗУ КРОКІВ ДЛЯ ЗАВЕРШЕННЯ РЕФОРМИ

Історія децентралізованої держави пов'язана із пошуком найкращої форми організації державної влади. Традиційно усталений

погляд на децентралізацію як на процес, за якого в рамках централізованої держави утворюються самостійні одиниці, що є носіями місцевого самоврядування (громади), потребує вироблення нових підходів до аналізу його змісту.

Тема децентралізації публічної влади досліджується вже тривалий час як зарубіжними, так і вітчизняними вченими, серед яких слід згадати Дж. Скота, П. Джона, М. Кетинга, А. Ткачука, О. Бориславську, О. Бабича.

Поняття «децентралізація» розглядається у різних аспектах. Державна політика України у сфері місцевого самоврядування ґрунтується на інтересах жителів територіальних громад і передбачає децентралізацію влади – тобто передачу від органів виконавчої влади органам місцевого самоврядування значної частини повноважень, ресурсів та відповідальності. В основу цієї політики закладено положення Європейської хартії місцевого самоврядування та найкращі світові стандарти суспільних відносин у цій сфері (3).

Децентралізація як концепція набуває різних форм, зважаючи на історію країн, особливості законодавства, їх географічні, історичні, національні та релігійні особливості, рівні розвитку культури та підходи до державного управління. Однак, існують спільні ознаки, що характеризують децентралізаційні процеси в європейських країнах. Виділяють п'ять основних характеристик, притаманних децентралізації в європейських країнах: демократизація шляхом розвитку місцевої та регіональної автономії; максимально ефективне вирішення місцевих проблем; свобода як результат місцевої та регіональної автономії; забезпечення культурної, мовної та етнічної різноманітності; економічна конкуренція між місцевими та регіональними рівнями (2).

Аналізуючи різні наукові публікації з питань децентралізації, можна зробити висновок, що найбільш ефективними в реформі децентралізації були такі країни: Франція, Польща, Швеція, Німеччина, Велика Британія.

Франція має найбільш довгий, послідовний та ефективний досвід децентралізації. У Франції раніше, порівняно з іншими західноєвропейськими країнами, закінчився процес централізації, відбулося відмежування державного апарату від громадянського суспільства, виникла професійна демократія, заснована на специфікації функцій, поділі праці та диференціації ролей (1, с. 109).

Потреба в децентралізації влади в Польщі виникла у зв'язку з масштабними процесами лібералізації та реалізації ринкових реформ, а її метою було максимальне забезпечення самостійного функціонування кожного регіону, створення більш ефективних і прозорих політичних інститутів і посилення інститутів громадянського суспільства. Як наслідок, у країні змінився розподіл повноважень між центральними і місцевими органами влади (2).

Швеція під час проведення реформ здійснила ряд законодавчих та організаційних заходів, спрямованих на скорочення кількості муніципальних одиниць шляхом їх максимального укрупнення. Унаслідок цього кількість муніципалітетів скоротилася майже вдсятеро – у 2003 р. їх налічувалося в країні лише 290 із середньою чисельністю населення 30 тис. осіб. Одночасно відбувався процес перегляду і перерозподілу функцій і відповідальності між центральним, регіональним і місцевим рівнями управління. Основною тенденцією цього процесу є посилення децентралізації в управлінні та розширення можливостей для місцевої влади у вирішенні всіх питань, пов'язаних із забезпеченням життєдіяльності населення на підвідомчій їм території (4, с. 20).

В Україні законодавче підґрунтя для докорінної зміни системи влади та її територіальної основи на всіх рівнях почало формуватися у 2014 році. У квітні 2014 року Уряд схвалив основний концептуальний документ – Концепцію реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади. Після цього був затверджений План заходів щодо її реалізації, які дали старт реформі. Для реалізації положень Концепції та завдань Плану заходів, необхідно було в першу чергу внести відповідні зміни до Конституції України, а також сформувавши пакет нового законодавства. Зусиллями вітчизняних фахівців, практиків, науковців, експертів проект змін до Конституції був розроблений та переданий на широке публічне обговорення. Запропоновані зміни підтримало суспільство та високо оцінила Венеційська Комісія. Нажаль, політичні обставини не дозволили Верховній Раді України прийняти подані Президентом України зміни до Конституції щодо децентралізації. Тому Уряд з 2014 року розпочав реформу в межах чинної Конституції (3).

Головна мета реформи – передача від органів виконавчої влади органам місцевого самоврядування значної частини повноважень, ресурсів та відповідальності, а також, зменшення впливу районів та їх реорганізацію, зокрема шляхом, запровадження нового інституту державних службовців – префектів, який мав би одноособово замінити регіональні органи виконавчої влади (обласні та районні державні адміністрації).

Одним із позитивних досягнень реформи децентралізації можна зазначити створення нової ланки в системі місцевого самоврядування України – об'єднаної територіальної громади (ОТГ), адже, добровільне об'єднання дозволяє органам місцевого самоврядування отримати нові повноваження та ресурси, які раніше мали міста обласного значення. Крім того, позитивним також є певні зміни до податкового та бюджетного законодавства, що реалізували фінансову децентралізацію. Однак, питання зменшення впливів районів та реорганізації місцевої влади на регіональному рівні і досі залишаються невирішеними, а отже,

реформа децентралізації незавершеною. Спробою завершити реформу децентралізації стало внесення Президентом України в грудні 2019 року Законопроекту про внесення змін до Конституції України (щодо децентралізації влади) (5), яким передбачалось змінити певні положення Конституції, зокрема, закріпити новий перелік адміністративно-територіальних одиниць: громада, округ, область; запровадити інститут префектів як регіональну(округ, область) ланку виконавчої влади підзвітну та підконтрольну Президентові України та Кабінетові Міністрів України. Однак, вже в січні 2020 року вказаний законопроект через численні недоліки та критику з боку експертного співтовариства та міжнародних партнерів був відкликаний та спрямований на доопрацювання.

Отже, можна зробити висновок що децентралізація є важливим кроком для розвитку сучасної, сильної та демократичної держави із самодостатнім місцевим самоврядуванням, здатним ефективно вирішувати місцеві проблеми та якнайкраще забезпечити населення широким спектром публічних послуг. Саме тому українській владі та громадянському суспільству в розумні строки необхідно доопрацювати відповідний законопроект, врахувавши всі недоліки й позитивний досвід європейських країн та завершити реформу децентралізації в частині організації місцевого управління.

Література

1. Бабич О. М. Співвідношення централізації та децентралізації в системі державного управління / Бабич О. М. // Часопис Київ. Ун-ту права. 2011. № 2. С. 109 – 112.
2. Зарубіжний досвід проведення децентралізаційних реформ. URL. <http://kyiv.fpsu.org.ua/index.php/sotsialnyi-dialoh/uhody-pro-spiivpratsiu/240-zarubizhnij-dosvidprovedennya-detsentralizatsijnikh-reform> (дата звернення: 03.03.2020)
3. Офіційний український державний сайт «Децентралізація влади». URL. <https://decentralization.gov.ua/about>(дата звернення: 03.03.2020)
4. Ткачук А. Скандинавський шлях. Досвід реформ адміністративно-територіального устрою та місцевого самоврядування в Данії та Швеції / А. Ткачук. Київ, 2015. 44 с.
5. Проект Закону про внесення змін до Конституції України (щодо децентралізації влади)2598 від 13.12.2019. URL. http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=67644 (дата звернення: 03.03.2020).